

1. ΘΕΜΑ

Επίθετα σε *-ος/-ο* και *-ης/-ες*

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ο Βόρειος Πόλος, η Βόρειος Αμερική, ενεργός δράση, η έγκυος γυναίκα, ο ακριβής υπολογισμός, η διεθνής κοινότητα, το διετές σχέδιο, οι εμφανείς διαφορές, τα σαφή συμπεράσματα, τα υγιή παιδιά

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Γ ΚΕΓ, 3 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Γένος, αριθμός, πτώση

Κλίση ουσιαστικών

Κλίση επιθέτων σε *-ος, -η, -ο / -ος, -α, -ο / -ος, -ια, -ο*

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

*μπήκε στην ενεργός δράση
στη Βόρειος Ήπειρο
η ασφαλή μέθοδος
σε ασφαλή μέρος
επικρατεί πλήρη ησυχία*

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τα δικατάληκτα επίθετα είναι λόγιας προέλευσης και έχουν μία ομάδα τύπων για το αρσενικό και το θηλυκό γένος και μία για το ουδέτερο.

Επίθετα σε *-ος, -ο*

	Ενικός	
	Αρσενικό/Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	<i>-ος</i>	<i>-ο</i>
Γενική	<i>-ου</i>	<i>-ου</i>
Αιτιατική	<i>-ο(ν)</i>	<i>-ο</i>
Κλητική	<i>-ε</i>	<i>-ο</i>
	Πληθυντικός	
Ονομαστική	<i>-οι</i>	<i>-α</i>
Γενική	<i>-ων</i>	<i>-ων</i>
Αιτιατική	<i>-ους</i>	<i>-α</i>
Κλητική	<i>-οι</i>	<i>-α</i>

Τα δικατάληκτα επίθετα σε *-ος, -ο* μπορεί να έχουν θηλυκούς τύπους όπως και τα θηλυκά σε *-ος, -α, -ο*, αλλά σε επίσημο ύφος λόγου χρησιμοποιούνται οι τύποι του αρσενικού προκειμένου να προσδιοριστούν θηλυκά ουσιαστικά.

Π.χ. *αζωτούχος* ουσία, *Βόρειος* Αμερική, *ενεργός* δράση, *ζωογόνος* δύναμη, *ειδοποιός* διαφορά, *φθοροποιός* επίδραση.

Τα προπαροξύτονα επίθετα σε *-ος, -ο* μπορεί να σχηματίζουν τη γενική του ενικού και των τριών γενών, καθώς και την αιτιατική πληθυντικού του αρσενικού και του θηλυκού με μετακίνηση του τόνου στην παραλήγουσα (π.χ. του *βορείου* και *βόρειου*, τους *βορείους* και *βόρειους*).

Επίθετα σε -ής, -ές και -ης, -ες

	Ενικός			
	Αρσενικό/Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομαστική	-ής	-ης	-ές	-ες
Γενική	-ούς	-ους	-ούς	-ους
Αιτιατική	-ή	-η	-ές	-ες
	Πληθυντικός			
Ονομαστική	-είς	-εις	-ή	-η
Γενική	-ών	-ων	-ών	-ων
Αιτιατική	-είς	-εις	-ή	-η

Τα δικατάληκτα επίθετα αυτής της κατηγορίας μπορεί να είναι:

α) οξύτονα, διατηρώντας τον τόνο στη λήγουσα σε όλη την κλίση:

ο, η αβλαβής, το αβλαβές

ο, η ακριβής, το ακριβές

ο, η αληθής, το αληθές

ο, η διεθνής, το διεθνές

ο, η ευγενής, το ευγενές

β) παροξύτονα, αλλά με μετακίνηση του τόνου στην προπαραλήγουσα στην ονομαστική και αιτιατική ενικού του ουδετέρου:

ο, η αυθάδης, το αύθαδες

ο, η αυτάρκης, το αύταρκες

ο, η επιμήκης, το επίμηκες

ο, η καλοήθης, το καλόηθες

ο, η συνήθης, το σύνηθες

Εξαιρέση το επίθετο *πλήρης*, που διατηρεί τον τόνο στην παραλήγουσα σε όλη την κλίση:

ο, η πλήρης, το πλήρες, οι πλήρεις, τα πλήρη, των πλήρων

γ) παροξύτονα, αλλά με μετακίνηση του τόνου στη λήγουσα στη γενική πληθυντικού:

ο, η αμμώδης, το αμμώδες (των αμμωδών)

ο, η αφρώδης, το αφρώδες (των αφρωδών)

ο, η βραχώδης, το βραχώδες (των βραχωδών)

ο, η δηλητηριώδης, το δηλητηριώδες (των δηλητηριωδών)

ο, η θορυβώδης, το θορυβώδες (των θορυβωδών)

Η γενική ενικού του αρσενικού είναι *-ους* (π.χ. του *μεγαλοπρεπούς* ναού). Όταν όμως ένα επίθετο αυτής της κατηγορίας χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό, μπορεί να σχηματίζει τη γενική και σε *-η* (π.χ. του *ευγενή*, του *συγγενή*, του *ψυχοπαθή*).

Τα επίθετα σε *-ης*, *-ες* δε σχηματίζουν κλητική.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Τα δικατάληκτα επίθετα παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες για τους αλλόγλωσσους μαθητές επειδή έχουν λόγια προέλευση. Καλό θα ήταν ο διδάσκων να ξεκινήσει με απλά παραδείγματα, έτσι ώστε οι μαθητές να ασκηθούν στη χρήση αυτών των επιθέτων στο λόγο.

Π.χ.: Θέλω να ταξιδέψω στη _____ (βόρειος) Αμερική. Πίνει πολλά _____ (οιοπνευματώδης) ποτά.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΜΠ4: Το γένος

ΑΤ58: Συμφωνία στοιχείων μέσα στην ονομαστική φράση

ΒΣ1: Ουσιαστικά σε *ος/οι*: αρσενικά, θηλυκά, κοινού γένους
ΒΣ2: Καταλήξεις ουσιαστικών σε *ος/οι*: αρσενικά, θηλυκά, κοινού γένους
ΒΣ3: Τονικό σχήμα αρσενικών και θηλυκών σε *ος*
ΑΤ23: Τονισμός επιθέτων: στηλοειδής τονισμός και λόγιες εξαιρέσεις
ΜΠ6: Νόμος της τρισυλλαβίας

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 138-140.